

Соболь Г.О.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
(м. Полтава)

СИСТЕМНІСТЬ ПРОЦЕДУР ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ

Стан української економіки засвідчує зростання ролі та значимості фінансового контролю, що відзначено у працях таких вчених: О. Барановський, І. Басанцов, В. Бессарабов, В. Бурцев, М. Васильєва, О. Курникіна, А. Мартинов, Є. Мних, В. Родіонова, Л. А. Савченко, В. Симоненко, С. Степашин, І. Стефанюк, В. Шевчук, Н. Шевченко, С. Шохін, інші. Поміж тим, у науковій дискусії, розгорнутої вченими у фахових виданнях, стримано розглядаються аспекти фінансового контролю об'єктів екологічної направленості.

Декларована мета фінансового контролю – встановити законність та економічну доцільність фінансово-господарських операцій. В умовах екологізації суспільства особливим об'єктом контролю виступає екологічний проект як обмежена часовими рамками діяльність з реалізації унікальних цілей та завдань з екологічної безпеки, що має визначений бюджет фінансування.

Відмінність застосування процедур фінансового контролю підсилюється дією екологічного, економічного і правового аспектів як ключових характеристик екологічного проекту. Завдання фінансового контролю доповнюються встановленням відповідності параметрам екологічної безпеки регіону, країни.

Послідовність фінансового контролю екологічних проектів можна подати основними етапами: 1. Перевірка відповідності дозвільної

документації на впровадження екологічного проекту. 2. Перевірка економічної обґрунтованості кошторисної вартості екологічного проекту. 3. Перевірка дотримання процедур одержання фінансування на реалізацію екологічного проекту. 4. Перевірка повноти, цільового використання коштів, раціональності використання ресурсів на реалізацію екологічного проекту. 5. Встановлення відповідності критеріям готовності об'єкта, обґрунтованості його кінцевої вартості. 6. Перевірка дотримання документальних і фактичних процедур введення об'єкта в експлуатацію.

Вивчаючи процедури фінансового контролю, важливо усвідомити системність їх застосування. В основі системного підходу перебуває розгляд етапів контролю як підсистем, що направляють професійну діяльність суб'єкта контролю на розкриття цілісності економічних ознак досліджуваного об'єкта.

Послідовність процедур фінансового контролю уявляється як єдине ціле. Множина елементів формує окремі підсистеми – етапи застосування процедур контролю, – між якими діють прямі та зворотні зв'язки, відносини та взаємодія. Процедурам контролю притаманні характеристики: динамізм – зміна під дією зовнішніх і внутрішніх факторів, детермінізм – причинність виникнення, наслідковість зв'язків.

Зв'язки між підсистемами поділяються на входи і виходи. Входом у підсистему окремого етапу фінансового контролю екологічного проекту є завдання перевірки на відповідному етапі, обсяг вибірки, джерела інформації тощо. Виходом – результат перевірки: встановлені порушення та їх масштабність; об'єктивні і суб'єктивні фактори, що створили підґрунтя для вчинення порушень; персоналізація відповідальності; міра впливу виявлених порушень на стан об'єкта контролю. Показовим є те, що вихід – результат перевірки – за одним етапом є складовою входу для наступного. Адже критичність порушень за попереднім етапом вимагає розширення завдань перевірки наступного етапу та поглибленого застосування контрольних

процедур. В окремих випадках може виявлятися зворотній зв'язок у формі ініціативи повторної перевірки.

Процедури кожного етапу характеризуються великою кількістю різних показників, що відображають їхній стан: обсяг, глибина їх застосування, умови часового обмеження (наприклад, раптовість прийомів фактичного контролю), кількість суб'єктів контролю, обсяг документальної і фактичної вибірки при здійсненні контрольних процедур тощо. Всі характеристики одного етапу доповнюють показники наступних процедур контролю.

Регламентційну основу фінансового контролю екологічних проектів становлять галузеві стандарти у сфері охорони навколишнього середовища. Їх зміст відповідає міжнародним стандартам і нормативам, адаптованих до особливостей природоохоронного сектору України. У ході перевірки увага приділяється змінам положень законодавства у сфері природокористування.

Базовим етапом фінансового контролю екологічних проектів є нормативно-правова перевірка і перевірка відповідності дозвільної документації на створення, побудову, відновлення функціонування безпосередньо самого екологічного проекту. У процесі перевірки по суті вивчається достовірність інформації, відображеної суб'єктом господарювання у поданих документах.

Суміжною областю перевірки є встановлення відповідності дозволів на створення об'єктів, що визначають інтереси суб'єктів економічної безпеки регіону, сприяють територіальній автономності заказників, заповідників. Такі об'єкти, як правило, мають довгостроковий характер. Отже, період подання, узгодження і затвердження документів може бути тривалим.

Окремим етапом перевірки є визначення економічної обґрунтованості обсягу ресурсів, передбачених кошторисом, плановими розрахунками, поданим бізнес-планом, прогнозами. Для екологічних проектів, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів, обов'язковою процедурою контролю є встановлення дотримання умов проведення тендеру.

Погодження вартості екологічного проекту супроводжується уточненням обсягу фінансування, поетапністю грошових траншів. Завданням перевірки на цьому етапі є встановлення дотримання термінів і повноти фінансування проекту. Фінансово-господарські операції перевіряються на повноту виконання договірних зобов'язань. Поряд із процедурами формальної, арифметичної перевірки, пріоритетною є перевірка по суті.

Найскладнішим етапом фінансового контролю екологічних проектів є перевірка законності, раціональності, цільового використання ресурсів на реалізацію екологічного проекту. Тривалість реалізації екологічних проектів може відбуватися роками в умовах зміни пріоритетності розвитку соціально-економічного, політичного середовища регіону, що позначатиметься і на інтенсивності, повноті фінансування. Крім того, як правило, на етапі реалізації відповідного проекту відбувається залучення широкого спектру інших ресурсів: трудових, матеріальних, пов'язаних із вузькою технічною направленістю. Отже, поряд із прийомами документальної перевірки широко застосовуються процедури фактичного контролю.

Повнота і точність виконання процедур фінансового контролю на попередніх етапах визначають ретельність встановлення відповідності критеріям готовності об'єкта, обґрунтованості його кінцевої вартості, а також дотримання документальних і фактичних процедур введення об'єкта в експлуатацію. Економічна складова об'єкта контролю доповнюється технічними характеристиками, для з'ясування яких залучається спеціаліст відповідної галузі. На цьому етапі реалізується комплекс процедур фактичного і документального контролю.

Отже, цінність застосування процедур фінансового контролю екологічних проектів виявляється у їх системності. При цьому динамічність процедур контролю не руйнує цілісність самої системи, а підкреслює її важливі характеристики, виявляючи нерозривність зв'язків.